

סדנת ממקצב העונות למקצב החיים תשע"ג

ערך: דן אבידן

עודכן על ידי צוות מחוז תל אביב בהובלת גילה פרץ ובהשתתפות נסיה זרוק, קרן כהן, הילה שמש, רינה זיסמן, בני בן עבדיה. השתתפו בעריכה, שרה בדיחי, מתי חי, אילן בר, חנוך כליל החורש, גילה מיטרני, גילה פרץ, עופרה שוורץ.

מבוסס על טיוטת הסדנה שכתבו ד"ר טימי בן יוסף ורונית מעוז, טלי כהן וד"ר שלומית לנגבוים

רציונל הסדנה

"אדם יהודי זוכר את הסוכה בבית סבו.
והסוכה זוכרת במקומו
את ההליכה במדבר שזוכרת
את חסד הנעורים ואת אבני לוחות הברית
ואת זהב עגל הזהב ואת הצמא ואת הרעב
שזוכרים את מצרים"
(מתוך " היהודים " יהודה עמיחי)

המסר הערכי

באחריות לשמור את המורשת התרבותית של עמי ולתרום להתפתחותה למען הדורות הבאים

מטרת הסדנה

התלמיד יתוודע למועדי ישראל בלוח השנה העברי כבסיס ערכי לתרבותו וזהותו היהודית-ישראלית, וכמבטאי הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל

הרעיון המרכזי

חגי ישראל משקפים את אורח חיי אבותינו בעבר, מושפעים ממאפייני האקלים של ארצנו ומהאירועים ההיסטוריים. עונות השנה והקשר התלתי בין האדם לטבע ובעיקר למשטר הגשמים, הכתיבו לאבותינו את מקצב הפעילות החקלאית ואת מקצב חייהם. החגים שחיברו בין המחזוריות החקלאית, אירועים היסטוריים ומסורות רוחניות היוו בסיס לבניית תרבות יהודית ותחושת השייכות וההזדהות בעם. לוח השנה העברי, שאפשר התאמה בין זמן עונות השנה לזמן החג במחזוריות קבועה, והמועדים שבו משמשים כלי ערכי מכוון ודינמי בתרבות ובזהות היהודית ישראלית. לכן שמירת הרלוונטיות שלהם חיונית למען הדורות הבאים.

קישור לנושא המרכזי בשכבת ז'

בכיתות ז' מודגש פיתוח הקשר בין התלמידים למורשת תרבות ישראל בנושאים שורשים ובני מצווה. הסדנה עוסקת בתפיסת חגי ישראל כמרכיב משמעותי בתרבות ישראל, ובזהותו היהודית-ישראלית של התלמיד.

קישור לסדנאות

- **סדנת ההר כערש האומה** - בסדנת ההר נעסוק בהתנחלות וביצירת שורשי התרבות החקלאית שמהן עוצבה התרבות הרוחנית בה עוסקת סדנה זו. העיסוק בשיח סובלני רלוונטי גם בסדנה זו בה יתוודע התלמיד לדרכים המגוונות בהן נשמרת המורשת. (שיעור 4 בסדנת ההר עוסק בזיקה הרוחנית של עם ישראל להר, כפי שבאה לידי ביטוי בחגיה החקלאיים המסורתיים - 3 הרגלים).
- **סדנת של"ח מכלול הנופאדם** - סדנת נופאדם עוסקת באחריות התלמיד בתחום השדה הלאום והחברה, סדנה זו מתמקדת בתחום הלאום: באחריות על שימור המורשת.
- **סדנת המהפך הציוני** - סדנת מקצב העונות מסבירה את אופן שמירת הקשר המשמעותי בין העם לארצו, בהיבט הרוחני. הביטוי המעשי בשיבת עם ישראל למולדתו, בעיסוק המתחדש בחקלאות ובהתיישבות הנלמדים בסדנת המהפך.

אגף של"ח וידיעת הארץ
ממקצב העונות למקצב החיים
אייר תשע"ג (04/2013)

- **מיקום הסדנה בתכנית תלת שנתית** - התכנית מיועדת לשנה הראשונה בתכנית של"ח, לאחר סדנת מכלול נופאדם ולפני סדנת ההר כערש האומה. (אם תתקיים גיחה בשנה הראשונה, תתבצע סדנת ממקצב העונות למקצב החיים לאחר סדנת מיומנויות הגיחה). בתכנית דו-שנתית יש אפשרות ללמד סדנה זו כסדנת בחירה.

המטרה והמסר הערכי בכל שיעור על פי סדר השיעורים

- א. **שיעור 1: הטבע ואני**
מטרת השיעור: התלמיד יבחן את השפעתן של עונות השנה על מקצב חייו.
המסר הערכי: באחריותי להכיר בהשפעת מקצב הטבע על מקצב החיים שלי, גם בעידן של טכנולוגיה מודרנית.
[מעבר לרציונל שיעור 1](#)
- ב. **שיעור 2: גשם בעתו**
מטרת השיעור: התלמיד יתוודע להשפעת משטר הגשמים בארץ על תרבות ישראל בעבר.
המסר הערכי: באחריותי להכיר את השפעת הטבע על עיצוב תרבותי הרוחנית.
[מעבר לרציונל שיעור 2](#)
- ג. **שיעור 3: ושמחת בחגך**
מטרת השיעור: התלמיד יכיר את הקשר בין מקצב עונות השנה, לפעולה החקלאית הנדרשת בכל עונה ולהתפתחותם של חגי שלושת הרגלים.
המסר הערכי: באחריותי להכיר את אופן התפתחותם של החגים היהודיים.
[מעבר לרציונל שיעור 3](#)
- ד. **שיעור 4: עניין של זמן**
מטרת השיעור: התלמיד יתוודע למושג הזמן בלוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, תרומתו ותפקידו בתרבות היהודית.
המסר הערכי: באחריותי להכיר את תפקידו וחשיבותו של לוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, בתרבות היהודית ובעיצוב זהותי היהודית.
[מעבר לרציונל שיעור 4](#)
- ה. **שיעור 5: מועדים לשמחה**
מטרת השיעור: התלמיד יבחן את החגים בלוח השנה העברי כביטוי ערכי לזהות היהודית-ישראלית ותרומתם לאחדות הלאומית היום.
המסר הערכי: באחריותי להכיר בחגי ישראל כחלק מזהותי היהודית-ישראלית ובתרומתם לתחושת השייכות וההזדהות בעם לאורך הדורות.
[מעבר לרציונל שיעור 5](#)
- ו. **שיעור 6: לוח הלב**
מטרת השיעור: התלמיד יבחן את משמעותם הערכית של חגים ומועדים בלוח השנה העברי והרלוונטיות שלהם בבניית זהות אישית ולאומית לעתיד.
המסר הערכי: כחוליה ברצף הדורות, באחריותי לשמור על הרלוונטיות של החגים והמועדים בלוח השנה העברי, לזהותי היהודית-ישראלית.
[מעבר לרציונל שיעור 6](#)
- ז. **שיעור הכנה ליש"מ:**
מטרת השיעור: יצירת סקרנות, מוכנות ליש"מ ושותפות על ידי צמצום מרחב הזרות וחלוקת האחריות.
המסר הערכי: באחריותי להכיר את רישומה של המורשת התרבותית של עמי בנופאדם.
[מעבר לרציונל שיעור ההכנה](#)
- ח. **היש"מ:**
מטרת היש"מ:
התלמיד יחוה את מסורת חגי ישראל, בדגש על שלושת הרגלים. באתרים בהם ניכרת מורשת העם (ירושלים, נאות קדומים)

אגף של"ח וידיעת הארץ
ממקצב העונות למקצב החיים
אייר תשע"ג (04/2013)

המסר הערכי:

כחוליה ברצף הדורות, באחריותי לשמור על הרלוונטיות של החגים והמועדים בלוח השנה העברי, לזהותי היהודית-ישראלית.

מעבר לרציונל היש"מ

שיעור 1

הטבע ואני

"העולם המודרני החל ביום בו הפך הטבע לנוף" (א. ב. וורטינגטון)

המסר הערכי

באחריותי להכיר בהשפעת מקצב הטבע על מקצב החיים שלי, גם בעידן של טכנולוגיה מודרנית.

מטרת השיעור

התלמיד יבחן את השפעתן של עונות השנה על מקצב חייו.

הרעיון המרכזי

אורח חייו של האדם בעבר הושפע מאוד מהטבע וממקצב העונות. היום, אורח החיים המודרני - טכנולוגי מרחיק את האדם מהשפעתו הישירה של הטבע ומהשינויים החלים בו במהלך השנה. פעילותו מוכתבת בדרך כלל, על ידי דפוסי התרבות והחברה בה הוא חי. יחד עם זאת, עדיין מתקיימת זיקה בין עונות השנה למקצב חייו של התלמיד.

קישור

שיעור זה: נועד ליצור מוכנות לסדנה כולה, ויתמקד בחשיפת מקצב העונות, תוך המחשתו בחיים המודרניים ומזווית ראייה של התלמיד.

בשיעור הבא: נברר את מידת הקשר לטבע בימי אבותינו, תוך הדגשת ההשפעה של משטר הגשמים בארץ ישראל על התרבות היהודית.

התפתחות השיעור על פי יעדי

1. התלמיד יציין מצבים בהם אורח חייו מושפע מעונות השנה
2. התלמיד יגדיר את המושג "מקצב עונות השנה"
3. התלמיד יתרשם ממקצב הזמן בטבע כגורם משפיע על גם על מקצב חיי אבותינו בעבר.

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור 2

גשם בעתו

" ונתתי מטר-ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרדך"
(דברים יא'-יד')

המסר הערכי

באחריותי להכיר את השפעת הטבע על עיצוב תרבותי הרוחנית.

מטרת השיעור

התלמיד יתוודע להשפעת משטר הגשמים בארץ על תרבות ישראל בעבר.

הרעיון המרכזי

אקלימה של א"י ומשטר הגשמים בה היוו אתגר קיומי. התלות הקיומית בגשם הולידה את הכמיהה ל"גשם בעתו" ויצרה תשתית רוחנית המתקיימת עד ימינו ומבוטאת בתפילין, במזוזה, בתפילות ובחגים. באחריותנו כחוליה בשרשרת הדורות להכיר בזיקה שבין משטר הגשמים והתרבות הרוחנית כחלק מזהותנו האישית והלאומית.

קישור

בשיעור הקודם: התוודענו להשפעת מקצב העונות על האדם.

בשיעור זה: נעמיק את בחינת השפעתן של עונות השנה על האדם דרך התוודעות למשטר הגשמים בא"י ותרומתו לתרבות הרוחנית של עמנו.

בשיעור הבא: נבחן את הקשר בין עונות השנה להתפתחותם של חגים.

התפתחות השיעור על פי יעדין

1. התלמיד יבחן את רישומו של הגשם על חייו.
2. התלמיד יכיר את חוסר היציבות של משטר הגשמים בארץ ישראל כמאפיין מרכזי של אקלים הארץ.
3. התלמיד יקשר בין משטר הגשמים בארץ ישראל לבין עיקרי אמונת ישראל והביטוי לקשר זה בתפילין, מזוזה ותפילות.
4. התלמיד יציג ביטויים של גשם ומים בחגי ישראל.

מושגי יסוד : משטר גשמים, שנה גשומה, שנה שחונה, גשם בעתו.

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור 3

ושמחת בחגיך

"וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת-בְּצִיר, וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת-זֶרַע"; (ויקרא כו' ה')

המסר הערכי

באחריותי להכיר את אופן התפתחותם של החגים היהודיים.

מטרת השיעור

התלמיד יכיר את הקשר בין מקצב עונות השנה, לפעולה החקלאית הנדרשת בכל עונה ולהתפתחותם של חגי שלושת הרגלים.

הרעיון המרכזי

בא"י יש שתי עונות מרכזיות: עונת הגשמים (חורף) והעונה היבשה (קיץ). פעילות אבותינו שהיו איכרים, נגזרה מעונות אלו. לפיכך עבודות הכנה חקלאיות כגון חריש, זריעה התרחשו בסמוך לתחילת עונת הגשמים, מתוך ציפייה גדולה לגשם והתלות בו. איסוף היבול ועיבודו נעשו בעיקר במהלך חודשי הקיץ. מועדי החגים והטקסים התפתחו סביב

אגף של"ח וידיעת הארץ
ממקצב העונות למקצב החיים
אייר תשע"ג (04/2013)

הפעילות החקלאית. כך נוצר הקשר המשולש שבין עונות השנה בא"י, הפעולות החקלאיות החגים וטקסיהם.

קישור

בשיעור הקודם: התוודענו להשפעת משטר הגשמים ולתרומתו להתפתחות התרבות הרוחנית של עמנו.

בשיעור זה: נעסוק באופן בו עונות השנה והפעילות החקלאית היוו מקור לעיצוב החגים, בדגש על חגי שלושת הרגלים.

בשיעור הבא: נתמקד בהכרת מבנה לוח השנה העברי ומשמעותו בציון החגים ההיסטוריים כביטוי לתרבות היהודית.

התפתחות השיעור על פי יעדיו

1. התלמיד יכיר את משמעותם המרכזית של חגי שלושת הרגלים בתרבות החקלאית.
2. התלמיד יגדיר מהי עונה חקלאית וימנה את שלוש העונות העיקריות חריש/זרע, קציר, אסיף.
3. התלמיד יתוודע לקשר בין הפעולה החקלאית, החג והטקס הנהוג בו.

מושגי יסוד: עונה חקלאית, עונת חריש/זרע, קציר, אסיף, משמעות חקלאית של חג, שלושת הרגלים.

סינרגיה

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור 4

עניין של זמן

"לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים..." (קהלת, ג' א')

המסר הערכי: באחריותי להכיר את תפקידו וחשיבותו של לוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, בתרבות היהודית ובעיצוב זהותי היהודית.

מטרת השיעור: התלמיד יתוודע למושג הזמן בלוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, תרומתו ותפקידו בתרבות היהודית.

הרעיון המרכזי:

הודות ללוח השנה העברי, זמנם הייחודי של היהודים בארץ ובגולה היה תמיד משותף, קבוע ואחיד. המחזוריות הקבועה בציון החגים*, לצד משמעותם ההיסטורית-דתית, שמרו על הקשר בין החג לעונת השנה בארץ ישראל. כך, יצרו הלוח ומועדיו בסיס לתרבות רוחנית משותפת, לזהות להזדהות ותחושת השתייכות לעם היהודי ולארץ ישראל.
* (חג מלשון מעגל השנה בו חל החג באותו מועד בכל שנה)

קישור

בשיעור הקודם: עסקנו בקשר בין עונות השנה להתפתחותם של החגים.

בשיעור זה: התלמיד יתוודע למושג הזמן בלוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, ולתרומתו ותפקידו בתרבות היהודית.

בשיעור הבא: התלמיד יבחן את תפקידם של חגי ישראל בבניית בסיס זהותו היהודית ותרומתם לתחושת השתייכות והזדהות בעם לאורך הדורות.

התפתחות השיעור על פי יעדיו

1. התלמיד יתוודע למשמעותם ההיסטורית של חגי שלושת הרגלים
2. התלמיד יכיר את המבנה הייחודי של לוח השנה העברי לעומת לוחות השנה המוסלמי והנוצרי.
3. התלמיד יתרשם מתרומתו של הלוח העברי בשמירה על דיוק ואחידות בקביעת המועדים.
4. התלמיד ידון במשמעותו של זמן מדויק ואחיד בלוח העברי ביצירת בסיס תרבותי שלנו כעם

מושגי יסוד: תרבות יהודית, שנה מעוברת, חודש חסר, חודש מלא, משמעות היסטורית של החג.

חזרה לרציונל הסדנה

שיעור 5 מועדים לשמחה

"וּבְיָוִם שְׂמֵחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם..." (במדבר י', י)

המסר הערכי:

באחריות להכיר בחגי ישראל כחלק מזהותי היהודית-ישראלית ובתרומתם לתחושת השייכות וההזדהות בעם לאורך הדורות.

מטרת השיעור:

התלמיד יבחן את החגים בלוח השנה העברי כביטוי ערכי לזהותו היהודית-ישראלית ותרומתם לאחדות הלאומית היום.

הרעיון המרכזי

החגים היו תמיד גורם מאחד ומלכד עבור העם היהודי והיוו מרכיב משמעותי בזהותו ובתרבותו.

אף על פי שאופן ציון החגים השתנה ממקום למקום ומתקופה לתקופה, מהותם ומועדם המדויק נשמרו והועברו מדור לדור עד ימינו. ההתייחסות לחג ולמועד במשמעות של ו.ע.ד. מסבירה את יעודם ביצירת בסיס להתוועדות משותפת המחייבת את הפרט להתחבר לכלל, כך הם תורמים לתחושת השייכות וההזדהות כאז גם כיום.

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד התוודע למושג הזמן בלוח השנה העברי, על חגיו ומועדיו, ותרומתו בתרבות היהודית.

בשיעור הזה: התלמיד יבחן את תפקידם של חגי ישראל בבניית בסיס זהותו היהודית – ישראלית בהווה ותרומתם לתחושת השייכות וההזדהות בעם.

בשיעור הבא: התלמיד יבחן את משמעותם הערכית של חגים ומועדים בלוח השנה העברית ותפקידם בהמשך בנייה של זהותנו בעתיד.

התפתחות השעור על פי יעדיו:

1. התלמיד ישווה בין אופן ציון החגים בעבר לבין אופן ציונם היום.
2. התלמיד יבחן את המושג "זהות יהודית ישראלית".

3. התלמיד יזהה את הקשר בין חגים ומועדים לתחושת שייכות והזדהות בעם ובכך לזהותו היהודית-ישראלית.

[חזרה לרציונל הסדנה](#)

שיעור 6 לוח הלב

"אין להם (לבני האדם) שורשים ודבר זה מכביד עליהם מאוד" (מתוך "הנסיך הקטן", אנטואן דה סנט-אכזופר)

המסר הערכי

כחוליה ברצף הדורות, באחריותי לשמור על הרלוונטיות של החגים והמועדים בלוח השנה העברי, לזהותי היהודית-ישראלית

מטרת השיעור

התלמיד יבחן את משמעותם הערכית של חגים ומועדים בלוח השנה העברי והרלוונטיות שלהם בבניית זהות אישית ולאומית לעתיד.

הרעיון המרכזי

לאור תפקידם של הלוח העברי ומועדי ישראל בעיצוב הזהות של הפרט ותחושת ההזדהות והשייכות שלו לעם ולארץ, עלינו לחזק ולבסס את משמעותם, עדכנותם והרלוונטיות שלהם, עבורנו ולמען הדורות הבאים. ההתייחסות למועדים היא במשמעות של : י.ע.ד = מטרה, מועדי ישראל מעלים לזיכרון אירועים חשובים מן העבר מסייעים לפרט/לאדם בהגשמת יעדים ערכיים, אישיים ולאומיים, בהווה ובעתיד.

קישור

בשיעור הקודם: התלמיד בחן את תפקידם של חגי ישראל בבניית בסיס זהותו היהודית – ישראלית בהווה ותרומתם הערכית בתחושת השייכות וההזדהות בעם.
בשיעור הזה: התלמיד יבחן את משמעותם הערכית של חגים ומועדים בלוח השנה העברי ואת תפקידם בהמשך בנייה של זהותנו בעתיד.

התפתחות השיעור על פי יעדיו:

1. התלמיד יבחן את משמעותם הערכית של מועדים וחגי ישראל בלוח השנה העברי (בהיבטים אישי, חברתי ולאומי)
2. התלמיד ידון במשמעותו של לוח השנה העברי ככלי ערכי מכוון, רלוונטי ועדכני, לבניית זהות ערכית אישית ולאומית
3. התלמיד ידון בחלקו באחריות להמשכות הרלוונטיות של החגים והמועדים בלוח השנה העברי גם לדורות הבאים, כמרכיב משמעותי ערכי במורשת התרבותית של עמו.

[חזרה לרציונל הסדנה](#)

יש"מ ממקצב העונות למקצב החיים

"וְהִשִּׁיג לָכֶם דְּיֵשׁ אֶת-בְּצִיר, וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת-זֶרַע"; (ויקרא כו', ה')

מטרת היש"מ:

התלמיד יחוה את מסורת חגי ישראל, בדגש על שלושת הרגלים. באתרים בהם ניכרת מורשת העם (יש"מ עונתי: מסיק, בציר, קציר או יש"מ בירושלים, נאות קדומים)

המסר הערכי:

כחוליה ברצף הדורות, באחריותי לשמור על הרלוונטיות של החגים והמועדים בלוח השנה העברי, לזהותי היהודית-ישראלית.

הרעיון המרכזי

היש"מ נועד להפגיש את התלמיד עם רישומם בנופאדם של חגי ישראל בדגש על שלושת הרגלים וההקשר העונתי שלהם. הדיון ביש"מ יעסוק במקומם של מועדי לוח השנה העברי בחייו של התלמיד כמו גם את אחריותו, כחוליה בשרשרת הדורות, לדמותם של חגי ישראל בעתיד.

קישור לשיעורים בכיתה

היש"מ מיועד לזמן חוויה מאתגרת המזמינה את הלומד להיפגש עם מאפייניו של החג בנופאדם וידגיש את ההקשר העונתי של החג או את מאפייני התרבות החומרית המחברת את הפעילות החקלאית וטקסי החג.

יעדי היש"מ:

1. התלמיד יזהה את הזיקה שבין תופעות הנופאדם במערכת האנושית ובין מועדי ישראל.
2. התלמיד יזהה את הזיקה בין הפעילות החקלאית העונתית ומועדי ישראל.
3. התלמיד ידון באחריותו כחוליה בשרשרת הדורות לשמירת מועדי ישראל ודמותם העתידית.

[חזרה לרציונל הסדנה](#)

שיעור הכנה ליש"מ

ממקצב העונות למקצב החיים

"וְהִשִּׁיג לָכֶם דְּיֵשׁ אֶת-בְּצִיר, וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת-זֶרַע"; (ויקרא כו', ה')

מטרת השיעור

יצירת סקרנות, מוכנות ליש"מ ושותפות על ידי צמצום מרחב הזרות וחלוקת האחריות.

המסר הערכי

באחריותי להכיר את רישומה של המורשת התרבותית של עמי בנופאדם.

הרעיון המרכזי

שיעור ההכנה נועד להכין את התלמיד ליש"מ בהלימה למיקומו ברצף הלימודי של הסדנה בו נמצאת הכיתה סמוך ליציאה ליש"מ. היש"מ יפגיש את התלמיד עם רישומם בנופאדם של חגי ישראל בדגש על שלושת הרגלים וההקשר העונתי שלהם בראי במקומם של מועדי לוח השנה העברי בחייו של התלמיד ואחריותו, לדמותם העתידית.

יעדי שיעור ההכנה

אגף של"ח וידיעת הארץ
ממקצב העונות למקצב החיים
אייר תשע"ג (04/2013)

1. התלמיד יציין את מיקום האזור ע"ג המפה.
2. התלמיד יציין את מאפייני המערכת האנושית בהם יפגוש ביש"מ.
3. התלמיד יציב השערה/שאלת מפתח לגבי סוגיה שעליה יוכל לקבל תשובה רק ביש"מ (על ידי הצגת ממצאים מהיש"מ)
4. התלמיד יתארגן לביצוע המטלות הנדרשות ממנו ביש"מ הן כיחיד והן כחלק מחולית משימה.
5. התלמיד יהיה מוכן ליציאה לסיור בהיבט ההתנהגותי הארגוני והבטיחותי.

היבטים לציצמום מרחב הזרות

1. מיקוד באזור בו מתקיים הסיור.
2. הבהרת מושגים הקשורים בנופאדם הייחודי אותו נכיר נכיר ביש"מ.

היבטים ארגוניים

1. מתן הנחיות ארגוניות הקשורות בהיבטים התנהגותיים, לבוש הולם, היבטי בטיחות וביטחון ביש"מ, בהתאם לנדרש. (חלוקה לחוליות משימה, ציוד ל"ז וכו').
2. חלוקת משימות קבוצתיות או אישיות הקשורות בהיבטים ארגוניים (ראש חוליה, אחראי ג'ריקן, אחראי ניקוד בתחרות וכו'), היבטים לימודיים (משימת חקר, משימות הדרכה, הובלת הכיתה וכו') והיבטים חברתיים וחוויתיים (מורל, צ'ופרים, משחקים).

חזרה לרציונל הסדנה